

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

תוכן

- א. ונהגו בני כופרא אנרא בשעת משיכה פגרא בשעת שבירה אטו במנהגא תליא מילתא משום דמתניתא תניא מנהגא.....1
- ב. אפילו בדקנני נמי שרי למיעבד דהא מקבלי עליהו חוסכא דנחשא דכמה דמקלי נחשא בציר דמיה.....2
- ג. מעות של יתומים מותר להלוותן קרוב לשכר ורחוק להפסד.....2
- ד. קרוב לשכר ורחוק להפסד רשע קרוב להפסד ורחוק לשכר חסיד קרוב לזה ולזה רחוק מזה ומזה זו היא מדת כל אדם.....4
- ה. חזינן גברא דמשפו נכסיה ומהימן ושמע דינא דאורייתא ולא מקבל שמתא דרבנן ויהבינן להו ניהליה בבי דינא.....4
- ו. אין מקבלין צאן ברזל מישראל מפני שהוא רבית.....5
- ז. אבל מקבלין צאן ברזל מן הנכרים ולוין מהן ומלוין אותן ברבית וכן בגר תושב מלוח ישראל מעותיו של נכרי מדעת הנכרי אבל לא מדעת ישראל.....6
- ח. המקבל צאן ברזל מן הנכרים ולדות פטורין מן הבכורה ... כיון דאי לא יהיב זוזי אתי נכרי תפיס לה לבהמה ואי לא משכח לה לבהמה תפיס להו לולדות והוי ליה יד נכרי באמצע וכל יד נכרי באמצע פטור מן הבכורה.....8

דף ע.

א. ונהגו בני כופרא אנרא בשעת משיכה פגרא בשעת שבירה אטו במנהגא תליא מילתא משום דמתניתא תניא מנהגא

כבר התבאר לעיל דף סט: שמותר להשכיר¹ כלי ולקצוב דמיו מיד ולהתנות על מנת כן אני משכירה, שאם ישבר באונס שישלם לו דמיו בשעת שבירה, אף על פי שמן הדין השוכר פטור מאונסים אלא שהוא מרצונו נתרצה לזה,

¹ שו"ע ונו"כ שם ג

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

שמותר לשוכר להתנות להיות כשואל לעמוד בכל אחריות האונסין, כיון² שאינו מתחייב בדמיו אלא אם כן ישבר וכל זמן שהוא בעין הוא מחזירו כמו שהוא, ועד שעת שבירה הוא ברשות בעלים לענין התייקרות והוזלה, וגם הוא נפחת על ידי שמשתמשים בו, ואם זה מחזירו בעין הרי מפסיד בעל הכלי אותו הפחת שנפחת³, ואם נשבר אחר כך באותו הפעם נעשה עליו כהלואה וחייב לשלמו, והשכירות עד אותו העת נתחייב קודם שנעשית ההלואה, הלכך לכשישבר אינו מחויב אלא בדמים שהיה שוה בשעת שבירה, ומה שנפחת משעת ההשכרה עד השבירה מנכה לו מן קצבה הראשונה. וי"א⁴ שיכול גם להתנות שישלם כשעת שכירות.

וכן אם הוזל משומא הראשונה מנכה לו ואם נתייקר מוסיף לו, שברשות בעלים הראשונים נתייקר והוזלו ומכאן ואילך נעשים עליו הדמים כהלואה ומשלם לו.

ב. אפילו בדקנני נמי שרי למיעבד דהא מקבלי עלייהו

חוסכא דנחשא דנמה דמקלי נחשא בציר דמיה

ג. מעות של יתומים מותר להלוותן קרוב לשכר ורחוק

להפסד

מעות של יתומים⁵ מותר להלוותן בכל ריבית דרבנן, כל זמן שלא הגדיל היתום שיוכל לעסוק במעותיו כדרך שאר אנשים, אף על פי שכבר הוא בן י"ג שנה ויותר אלא שלא הגיע לכלל דעת משא ומתן מיקרי יתום לענין זה, והוא הדין מעות של הקדש שהוקדשו לעניים או לתלמוד תורה או לצורך בית הכנסת. אבל בריבית דאורייתא אסור להלוותן, לפיכך מקומות שנוהגין שהאפוטרופסין מלוין מעות של יתומים בריבית קצוצה טעות גמור

² למרות שעל ידי ששם אותו בדמים ומתחייב באונסים הרי הדמים כהלואה אצלו והשכר שנותן לו מיחוי בריבית, אפילו הכי שרי

³ נמצא שעד אותה שעה הוא אצלו בשכירות ובתורת שכירות הוא נותן מה שנותן בשכרו,

⁴ דעת המחבר שם

⁵ שו"ע ונו"ב יו"ד קס יח

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

הוא. וכל אפוטרופוס שעושה כן מוציאים ממנו, אבל בריבית דרבנן שרי להלוות מעות יתומים.

יתומים מותרים ללות מיתומים בריבית דרבנן⁶.

לפיכך מעות מזומנים של יתומים⁷, יש אומרים⁸ שאין צריך אפוטרופוס, ויש אומרים שגם במעות מעמידים אפוטרופוס, ומלוים אותם לאנשים נאמנים בדרך שיבואר להלן שיש להם נכסים⁹, ונותנים להם המעות להתעסק בהם קרוב לשכר¹⁰ ורחוק מהפסד והיינו שאין היתומים מקבלים אחריות הפסד כלל, והקרן לעולם בטוח¹¹, ויש אומרים¹² שהאפוטרופוס עצמו יכול להתעסק במעות אם עושה ע"י בית דין מפני לזות שפתים¹³. דוקא בעיסקא ממש, והיינו שנותן ליתומים חלק מהריוח הממשי, אבל בשטרי היתר

⁶ חי' רע"א שם

⁷ שו"ע ונו"כ חו"מ רצ ח

⁸ בשו"ע סתם שא"צ אפוטרופוס, אלא ב"ד עצמם מטפלים בהם, והרמ"א כתב שגם מעות מוסרין לאפוטרופוס, ונראה שאם מעמידים אפוטרופוס לשאר דברים, מוסרים גם המעות לידו. כתב בד"ג (כלל ז סימן ה) בשם שו"ת אמרי א"ש (אהע"ז סימן מה) שאם יש ספק אם לתת לאבי אבי היתום או לאבי אמו, נותנים לאבי אביו, דקרוב קרוב קודם, ומשפחת אם אינה קרויה משפחה.

⁹ בשו"ע כתב שיש לו נכסים שיש להם אחריות, דהיינו קרקע, ויהיו עידית, ואם אין לו קרקע נותן להם משכון זהב משובר (שברי זהב) שאין בו סימן, ואמרו בנמרא (ב"מ דף ע"א) דמשכון כלים לא מהני שמא אינו שלו, ויבא הבעלים בעדים ויתן סימן ויהיו חייבים להחזיר לו.

¹⁰ ואם רואים ב"ד שהוא תקנה ליתומים נותנים אפילו לרביע שכר.

¹¹ ואף על גב דבעלמא אסור בכה"ג משום רבית מדרבנן, במעות יתומים לא גזרו, ועי' ברית יהודה (פרק ז). וכתב בפעמוני זהב שאם מתו היתומים ובאים יורשיהם לתבוע הריוח, נותנים להם, דכיון שהותר לגבי היתומים, הותר גם להם, אמנם בריוח שעלה לאחר מיתת היתומים, הביא שם מחלוקת, ונראה דעתו שאסור להם ליקח, עיין שם. בד"ג (כלל ז סימן יח) כתב בשם שו"ת מוטו"ד שאם הלוח מעות יתומים על ריוח כו"כ אחוזים לשנה, ואח"כ טוען האפוטרופוס שאינו רוצה לתת ליתומים אלא כפי דיניהם שהוא פחות, מחמת שלא רצו בערכאות להניח בידו המעות עד שהשכין ביתו לערבות, והעלה שצריך לתת להם כמה שמקבל, ומ"מ אם תובע שכ"ט ושכר ערבות ביתו, יתנו לו כשומת ב"ד.

¹² רמ"א שם.

¹³ וכתב הסמ"ע (סק"כ) דבמקום שעושה ע"י ב"ד ליכא מעמא דחשדא, והמחבר כתב גם ברישא כשנותן לאחר שנותנם בב"ד, משום דהוא לשיטתו כדעת הרמב"ם שבמעות א"צ אפוטרופוס, אלא הב"ד עצמו מטפלין בזה, אבל גם הרמב"ם מודה שאם יש אפוטרופוס ונותנם לאחרים א"צ בפני ב"ד, או אפשר שלעולם צריך ב"ד כדי לקבוע גובה הריוח, וכמ"ש רש"י שהפקר ב"ד הפקר, ונראה שאם הוא כדרך הסוחרים גם מטעם זה א"צ ב"ד, ועי' שו"ע הרב (ה' מכירה סעיף טו).

ובשו"ת חקרי לב חו"מ (ח"ב סימן נו) דין בארוכה אם אפוטרופוס של יתומים יכול להשתמש במעות ולהתחייב באחריותו, וכן דין שם בדברי הנ"י שהמוצא אבידה ונודע לו שהיא של יתומים קטנים לא יחזיר להם עד שיגדלו, ועי' מ"ש בפת"ח (ח"ג) דיני פקדון (פרק ג).

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

עיסקא שנותן סכום קצוב אף על פי שאינו מרויח, אלא משום מניעת שבועה או הוכחה, לא שייך כאן ההיתר, שהרי האפוטרופוס עצמו הוא התובע והוא הנתבע והוא יודע אם הרויח וכמה הרויח¹⁴.

לא מצאו¹⁵ מי שיוכלו ליתן לו המעות להתעסק, ישארו המעות בידי היתומים שיתפרנסו מהם עד שימצאו לקנות בהם קרקע וימסרו ביד אפוטרופוס¹⁶.

ד. קרוב לשנר ורחוק להפסד רשע קרוב להפסד ורחוק לשנר חסיד קרוב לזה ולזה רחוק מזה ומזה זו היא מדת כל אדם

העושה עיסקא¹⁷ עם חברו שחבירו משקיע והוא מתעסק בהשקעה ומתחלקים ברוחים כמו שמתחלק עמו בריוח כך צריך להתחלק עמו בהפסד, ואם בתנאי העיסקא בעל המעות מקבל אחוזים גבוהים אם מרויח ובהפסד מפסיד אחוזים נמוכים, הרי זה אבק רבית ונקרא רשע, והחסיד לוקח על עצמו את אחוזי ההפסד ביותר מאחוזי הריוח.

ה. חזינן גברא דמשפו נכסיה ומהימן ושמע דינא דאורייתא ולא מקבל שמתא דרבנן ויהבינן להו ניהליה בני דינא

מה שהתבאר לעיל שמעות מזומנים של יתומים מלוים אותם לאנשים נאמנים צריך שיהיה איש נאמן ושומע דבר תורה ומעולם לא קיבל עליו נדוי. ואפילו הוא איש נכבד והגון, אם יש לו חובות יותר מהנכסים שיש לו

¹⁴ מיהו אפשר דכיון שהיתומים לכשיגדלו יוכלים להיבן שבועה, שוב תלוי בדידיה, ואם יתרצה בסכום קצוב במקום שבועה, ישלם, ומיהו אם יתבעו ממנו יותר מכך בלא"ה ישבע, וצ"ע. פתחי חושן חלק ט פרק ה הערה לב

¹⁵ שו"ע ונו"כ שם

¹⁶ (ובשו"ע כתב שמוציאין למזונות מעט מעט, והיינו שצריכים לצמצמם בהוצאותיהם, ונראה שגם זה לשיטת הרמב"ם (פ"א מה' נחלות ה"א) שבמעות אין מעמידים אפוטרופוס, וכיון שלא היו אלא מעות לא הוצרכו עד עתה לאפוטרופוס, ומשאירים המעות בידי היתומים, עד שימצאו לקנות קרקע, ואז הרי מעמידים להם אפוטרופוס. ולדעת הטור יש להסתפק, דאפשר דדוקא כשיש צורך למסרם לשם עסק יש צורך במינוי אפוטרופוס, אבל בלא"ה אפשר להשאיר המעות בידי היתומים, ומ"מ נראה מלשון הטור שגם במעות בכל אופן ממנים אפוטרופוס, ואם יראו שיש צורך לתת אותם לאחר לשם עסק, יעשה זאת האפוטרופוס.

¹⁷ רמב"ם הלכות מלוה ולוה פרק ה הלכה ת, ברית יהודה פרק לה סעי' ג

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

אין להלוות לו, ודוקא כשידוע שיש לו חובות, אבל כשלא היה ידוע בשעת הלואה לא מיקרי פשיעה אם הלואה לו¹⁸

וכין צריך שיש להם נכסים שיש להם אחריות, דהיינו קרקע, ויהיו עידיה, ואם אין לו קרקע נותן להם משכון זהב משובר (שברי זהב) שאין בו סימן, אבל משכון כלים אינו מועיל שמא אינו שלו, ויבא הבעלים בעדים ויתן סימן ויהיו חייבים להחזיר לו¹⁹.

דף ע:

ו. אין מקבלין צאן ברזל מישראל מפני שהוא רבית

כל שיש למתעסק²⁰ במעות או סחורה עבור חבירו צד הנאה מהעסק, אסור לו לקבל אחריות עליה, שאם יקבל, נעשה כמלוה מאותה שעה, ומה שיתן לנותן יותר משויה בעת מסירת הסחורה או המעות, או הטירחא שטורה בה עבור נותן הסחורה, הרי זה רבית.

לפיכך אין מקבלין²¹ צאן ברזל מישראל כלומר אסור לאדם ליתן סחורה לחבירו ולשומה בדמים בכדי להטיל את אחריותה על המקבל אם תזול או תיאנס, ובנוסף לכך ליטול ממנו חלק מהרווחים שתרויח הסחורה ואפילו סחורה שיחזירנה בתום תקופת ההסכם אסור²², כגון שנותן לו בהמות עבור חלוקה בחלב הוולדות או הצמר והאחריות על המקבל ובדין זה²³ אינו מועיל מה שישלם לו שכר טירחתו²⁴.

¹⁸ בשו"ת מהרי"ק (שורש כג) ובנה"מ (סק"ב).

¹⁹ בשו"ע שם

²⁰ ברית יהודה פרק בז סעי' ג וזהו יסוד איסור עיסקא וצא ברזל

²¹ שו"ע ונו"כ קעו א

²² ואינו דומה לפרה או ספינה לעיל דף סט: דרא שכאן אין פחת מלאכה, ותירוץ השני שמקבל עליו זולא אפילו כשהוא בעין. ש"ך קעו ה וחוו"ד שם

²³ ש"ך שם ג

²⁴ שהרי זה קרוב לשכר ורחוק להפסד

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

ואם קצץ הנותן למקבל ליתן לו ריוח קבוע הוי רבית קצוצה²⁵. ואם לא קצץ לו סכום קבוע אלא אם יהיו רווחים יחלקו ביניהם הוי אבק רבית.

קבל עליו בעל הסחורה את כל האחריות מותר, וכן אם חולקים בקבלת האחריות כפי חלוקתם ברווחים מותר אלא שצריך ליתן לו שכר טירחתו כדין הנותן עיסקא לחבירו לעיל דף סח: ודף סט.

וכן אם אחריות²⁶ אונסין וגניבה ואבידה על הנותן, אף שאחריות זולא – ירידת המחיר על המקבל, מותר. ואם רק מקצת אחריות על הנותן כגון אונסין לבד או גניבה ואבידה לבד, הוי אבק רבית ואפילו קיצץ השכר בין יהיה ריוח או לא יהיה.

ואם אחריות ירידת המחיר על הנותן ואחריות אונסין על המקבל, אסור²⁷ מדרבנן²⁸ ואם אחריות אונסא וזולא על הנותן רק אחריות גניבה ואבידה על המקבל, מותר כדין שוכר²⁹.

אם כל הרווחים לבעל הסחורה אפילו קבל עליו המקבל כל האונסים³⁰, ואפילו אם נתן לו מעות כדי להתעסק עבורו אם אין המקבל משתמש במעות אלא עבור כך מותר שהרי אינו אלא שליחו, ואין כאן מלוה כלל³¹.

ז. אבל מקבלין צאן ברזל מן הנכרים ולוין מהן ומלוין אותן

ברבית וכן כגר תושב מלוה ישראל מעותיו של נכרי

מדעת הנכרי אבל לא מדעת ישראל

²⁵ ש"ך שם א

²⁶ דהא אפילו בשוכר מעות להוציאן דודאי אחריות דזולא על השוכר אפילו הכי אם כל האחריות על המשכיר יש מתירין ובמקצת אחריות הוי אבק רבית כמבואר בסימן קע"ו סעיף א' בהג"ה, והכא נראה דליכא שום חולק דבהדיא אמרינן בש"ס [בבא מציעא] דף ע' [ע"ב] הא דקביל עליו אונסא וזולא, אלמא דתרוייהו בעינן. חו"ד קעז א

²⁷ ובדבר דאיכא כחש מחמת מלאכה מותר.

²⁸ כמו בשוכר מעות להתלמד דסימן קע"ו סעיף א' בהג"ה, והכא נמי ליכא פחת מחמת מלאכה כמו שכתב הש"ך [שם] ס"ק ה' ע"ש. שם

²⁹ חו"ד שם

³⁰ ואם מקבל שכר טירחה עיין ברית יהודה פרק כז הערה ד

³¹ רמ"א שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

נאמר בפרשת כי תצא (דברים כג פסוק כא) לַנֶּכְרִי תִשְׂיָךְ. הותר בזה ללוות מן הגוים, בריבית³² ולהלוות להם בריבית³³. ולדעת הרמב"ם³⁴ נצטוונו במצות עשה להלוות לגוי ברבית³⁵. ונהלקו עליו הראב"ד³⁶ והרמב"ן³⁷ ועוד ראשונים³⁸ סוברים שאין זו מצות עשה אלא רשות בלבד³⁹.

מותר להלוות לגר תושב בריבית⁴⁰, ואף הרמב"ם מודה שאין זו מצוה⁴¹.

אסור להלוות בריבית לעבד כנעני⁴².

³² ובתוס' (ד"ה תשיך) נאמרו בזה שני ביאורים א. שבאמת צריך פסוק להיתר ללוות מן הגוים בריבית, ולולי הפסוק היינו אוסרים ללוות מן הגוי בריבית מפני איסור "לפני עורך", כיון שבני נח מוזהרים על איסור ריבית כמו שהם מוזהרים באיסור גזל וכומו שנאמר בתרגום ירושלמי על תחילת פרשת בשלח שזה שלווה בריבית לא קיים בתחיית המתים של יחזקאל בבקעת דורא. וההיתר לישראל ללוות מן הגוי בריבית נלמד ממ"ש "לא תשיך לאחיד", משמע שלגוי שאינו אחיד "תשיך" ומותר ללוות ממנו בריבית. ב. לא צריך לימוד להיתר ללוות מן הגוי בריבית, כיון שבני נח לא מוזהרים על הריבית [והוא שלא קם בבקעת דורא, אין זה מפני שהם מוזהרים על ריבית, אלא שאותם שקמו זכו כיון שנוהרו בענין ריבית אף שאינם מוזהרים על זה]. ועיין במשנה למלך (הל' מלוה ולווה פ"ה ה"א).

³³ רמב"ם מלוה ולווה פ"ה ה"א, מור וש"ע יו"ד סי' קנט סעיף א, ובטור שם יו"ד סי' קנט נאמר שדין זה נלמד ממ"ש באיסור ריבית לישראל (ויקרא כה לו) "וחי אחיד עמך", ועובד כוכבים לא מצויים להחיותו, ולכן אסור להלוות לו בריבית. ועיין במשל"מ הל' מלוה ולווה שם שביאר שהטור לא הביא את הפסוק "לנכרי תשיך", כיון ש"תשיך" פירושו תתן ריבית, וא"כ מהפסוק הזה אפשר ללמוד רק שאפשר ללוות מן הגוי בריבית, ולתת לו ריבית, אבל להלוות לו בריבית, ולקבל ממנו ריבית מותר רק משום שנאמר בריבית "וחי אחיד עמך" כנ"ל.

³⁴ סהמ"צ עשה קצת, והל' מלוה ולווה פ"ה ה"א

³⁵ רמב"ם שם ע"פ הספרי דברים שם, ר"ן ב"מ שם. הרמב"ם חולק על התוס' שהובא לעיל, ויש דרך שלישית, ולדעתו הפסוק "לנכרי תשיך" בא לצוות להלוות להם בריבית, והקשו עליו א. בגמרא ב"מ נאמר שפסוק זה בא להוסיף איסור בעשה [לאו הבא מכלל עשה, עשה] על הלוואה לישראל בריבית, ולא בא לצוות להלוות לגוי בריבית. ב. עוד הקשו על הרמב"ם משמעות הפסוק "תשיך" היא ללוות בריבית, גם אם נאמר שיש כאן ציווי, הציווי הוא ללוות מן הגוי בריבית, ולא להלוות לו בריבית

³⁶ בהשנות לסהמ"צ שם

³⁷ עה"ת שם

³⁸ מגיד משנה הל' מלוה ולווה פ"ה ה"א שם בשם אחרונים, ופ"ה שם בשם הרמב"ן והרשב"א.

³⁹ עי"ש שביאר דמ"ש בבבא מציעא "זו מצות עשה", היינו שהנושך לישראל והנוגשו עובר בלאו הבא מכלל עשה, שמכלל העשה "לנכרי תשיך" משמע שלא ישיך לישראל.

⁴⁰ משנה (ב"מ ע"ב).

⁴¹ מנחת חינוך מצוה תקענ. וראה בדברות משה לג"ר משה פיינשטיין (ב"מ סי' עב הערה עב) שדייק כך אף ברמב"ם. וע"ע במרבה תורה (ריבית) לר' אליהו פוסק (סי' קנט אות ד), ושורש מיעקב על חו"מ לר' טודרוס זונדל הורביץ (שם ד"ה וזה).

⁴² פתחי תשובה יו"ד סי' קנט סק"ב בשם החוות דעת.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

אסור להלוות לגוי בלי ריבית⁴³. וה"ה למומר להכעיס אסור להלוות בלי ריבית⁴⁴.

מדרבנן אסור להלוות לגוי ברבית ובימינו יש מתירים כמו שיבואר להלן דף עא. בעזה"ת

**ח. המקבל צאן ברזל מן הנכרים ולדות פטורין מן הבכורה
... כיון דאי לא יהיב זוזי אתי נכרי תפיס לה לבהמה ואי
לא משנח לה לבהמה תפיס להו לולדות והוי ליה יד נכרי
באמצע וכל יד נכרי באמצע פטור מן הבכורה**

נצטוונו להפריש פטר רחם של בהמה טהורה, ושל חמור, ולהבדיל כל אחד מהם למה שצריך וראוי לעשות בו⁴⁵. הבכור קדוש מאליו מן הרחם⁴⁶, בין שהוא שלם ובין שהוא טרפה⁴⁷. וצריך שיאמר על הבכור כשנולד: "הרי זה קודש"⁴⁸. אולם גם אם לא הקדישו לכולי עלמא הבכור קדוש מאליו⁴⁹.

⁴³ תוס' ב"מ (ע"ב ד"ה תשיך), והוא בכלל איסור "לא תחנם" (דברים ז).

⁴⁴ פתחי תשובה (סי' קנ"ט סק"ד) בשם תשובת תפארת צבי (יו"ד סי' ס"ג אות ה) והוכיח כן מלשון רמ"א שם סעיף ב.

⁴⁵ רמב"ם בכורות פ"א ה"א. ובואר ענינו בכמה מקומות בש"ס ראה – חלה פ"ד מ"ט, תמורה כא ע"א, ערכין כט ע"א, זבחים נו ע"ב, חולין קל ע"א – קלב, בכורות מז ע"א, ירושלמי חלה פ"ד ה"ד.

⁴⁶ עיי' חולין ע ע"א, נדרים יג ע"א, תמורה כה ע"א ועוד.

⁴⁷ רמב"ם בכורות פ"א ה"א. ועיי' מנחות ו ע"א ורש"י ד"ה מה ליוצא דופן.

⁴⁸ ודלא כדעת הטור (יו"ד סי' שו) בשם הרא"ש והטור שפסק כר' ישמעאל, ועיי"ש בב"ח ובלח"מ ומל"מ בכורות שם ובאור הגר"א בשו"ע שם ס"ק ד ושיירי קרבן לירושלמי נדרים פ"ב ה"ד ד"ה חד.

⁴⁹ רמב"ם בכורות פ"א ה"א, ע"פ נדרים שם.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

מצות בכור בהמה טהורה היא חובת הגוף⁵⁰, ולכן היא נוהגת מדאורייתא בין בארץ ובין בחוץ לארץ⁵¹. וכך נפסק בטור ובשו"ע⁵². ויש חולקים⁵³ וסוברים שמצות בכור בהמה טהורה נוהגת, בחוץ לארץ רק מדרבנן⁵⁴, ונדרחתה דעתם מההלכה⁵⁵. מצוה זו נוהגת בין בזמן שבית המקדש קיים ובין בזמן הזה שאינו קיים⁵⁶. בזמן הזה שהבכור אינו עומד להקרבה, אם הוא תם, משהים אותו עד שיפול בו מום⁵⁷. ואין הבעלים או הכהן רשאים להכניסו לכיפה עד שימות מעצמו⁵⁸.

שותפות⁵⁹ הגוי פוטר דכתיב (שמות יג פסוק ב) קָדַשׁ לִי כָּל בְּכוֹר פֶּטֶר כָּל רֶחֶם בְּבִנֵי יִשְׂרָאֵל, בישראל ולא בגוים, כלומר שיהיה הכל מישראל, שאם היה הגוי שותף בפרה או בעובר אפילו לא היה לו בו אלא אחד מאלף באם או בולד הרי זה פטור מהבכורה. לפיכך המקבל בהמה מן הגוי להיות

⁵⁰ שהרי שקדושת בכור תלויה בפטר רחם שנוהגת בארץ ובחוץ לארץ – סמ"ג ורמב"ן ורא"ש המוזכרים בהערה הבאה.

⁵¹ כך איתא במכילתא דרשב"י נ' בכור בניך תתן לי, כן תעשה לצאנך" (שמות כב כח – כט), מה בכור אדם בגבולים כך בכור בהמה בגבולים, ועי' מדרש תנאים דברים יד כג – "אי מה מעשה כו' ת"ל קדש לי כל בכור, בין בארץ בין בחו"ל". ועי' תורה שלמה שמות יג אות ה ובמלואים סי' כו]. ונפסק ברמב"ם פ"א ה"ה לגירסתנו וגירסת הכס"מ, סמ"ג עשין ריא, רמב"ן הל' בכורות פ"ה, ע"פ ביצה כז ע"א וחולין מד עב ובכורות ג ע"ב שנהגו בכורות בכבל, רא"ש בכורות סוף פ"ה ראב"ד בהשנות בכורות שם, שו"ת הרשב"א ח"א סי' שלא, מוש"ע שו"א, [ומה שאמרו חו"ל שאין מביאים בכור מחוץ לארץ (ראה לקמן), היינו רק לענין הקרבה בלבד, שלענין זה הבכור הרי הוא בחולין ונאכל במומו – רמב"ם שם ובסה"מ מ"ע פט לגירסת הרדב"ז ללשונות הרמב"ם סי' רג וכל הראשונים הנ"ל].

⁵² יו"ד שו"א.

⁵³ החינוך מצוה יח, המאירי במגן אבות דף סח, וכך סובר גם הרמב"ם שם לגירסת הראב"ד והרמב"ן בדבריו [וכ"כ בספר המצוות שם לרמב"ם לגירסתנו ולגירסת הרמב"ן בהקדמתו לסה"מ"צ].

⁵⁴ החינוך מצוה יח, [ובחו"ל הם חולין גמורים מדאורייתא – החינוך מצוה שצג, חידושי הרשב"א ב"ק יב ע"ב] ועי' מנ"ח שם, וכ"כ הגהות מרדכי חולין סי' תשמב, הובא בד"מ יו"ד סי' שיג. ועי' מגן אבות שם שהיובו מדרבנן רק בסביבות א"י ובכבל בזמן שהיו הישיבות קבועות, ועכשיו אינו נוהג כלל בחו"ל אלא שהמחמיר תבוא עליו ברכה.

⁵⁵ עיין בראשונים הנ"ל הסוברים שחייבים בו גם בחו"ל. ועי' כס"מ וב"י שגירסא מוטעית היא ברמב"ם וצ"ל כמו בגירסתנו, וכ"כ הרדב"ז שם. ועי' מנ"ח שם.

⁵⁶ משנה סוף שקלים, רמב"ם בכורות שם, מוש"ע שם.

⁵⁷ תמורה ז ע"ב ועוד, מוש"ע שם ה.

⁵⁸ אלא צריך הכהן לגדלו עד שיפול בו מום, משום הפסד קדשים, הואיל ויש לו היתר בנפילת מום – תוס' בכורות נג ע"א ד"ה ואיזהו, רא"ש ע"ז פ"א סי' יג וסוף בכורות, מוש"ע שם א. ועי' תוס' ע"ז יג ע"ב ד"ה נועל. ⁵⁹ שו"ע נו"כ שכ ג

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

מיטפל בה והולדות יחלקו ביניהם או שנכרי קבל מישראל כזה הרי אלו פטורים מהבכורה.

המקבל צאן⁶⁰ ברזל מן הגוי, פירוש ששם לו הגוי בהמותיו בדמים קצובים ופסק עמו שיתן לו אותן דמים עד י' שנים בעד אלו הבהמות על אחריות הישראל בין ימותו או יוזלו או יוקרו, והשכר בולדות יהיה ביניהם, אף על פי שברשות ישראל ובאחריותו הם והרי הם כקניינו, מכל מקום הואיל ואם לא ימצא הגוי אצלו ממון לגבות ממנו היה גובה מאלו הבהמות ומולדותיהם, הרי זה כמי שיש לו אחריות עליהם ועל ולדותיהם והרי יד הגוי באמצע ופטורים מהבכורה הם וולדותיהם, וגוי המקבל בהמת ישראל להיטפל בה ואין לו חלק בה רק קבל עליו אחריות שלה הייבת בבכורה.

⁶⁰ שו"ע ונו"כ שכ ז

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

